

Libris .RO

Respect pentru oameni și cărți

SAUL BELLOW AVENTURILE LUI AUGIE MARCH

*Traducere din limba engleză și note de
Nadina Vișan*

LITERA
București
2018

CAPITOLUL I

Sunt american, născut în Chicago – Chicago, orașul cel sumbru – și m-am deprins să fac lucrurile aşa cum mi se năzare, degajat, să îmi fac simțită prezența în stilul meu propriu: sunt primul care bate la ușă, primul care intră; uneori un ciocanit inocent, alteori nu tocmai. Dar cum e firea omului, aşa-i și soarta lui, zice Heraclit, și până la urmă nu ai cum deghiza natura ciocăniturilor meșterind la acustica ușii sau punând mânuși pe mâna care bate.

Toată lumea știe că nu există finețe sau acuratețe în suprimare; dacă alegi să reprimi un lucru, vei face la fel și cu restul care îl înconjoară.

Părinții mei nu au însemnat mare lucru pentru mine, deși țineam la mama. Avea o minte simplă și ce am învățat de la ea n-a fost ce încerca ea să mă-nvețe, ci mai degrabă ordinea lecțiilor. Nu prea avea biata femeie ce să mă învețe. Si eu și frații mei o iubeam. Vorbesc în numele amânduroră; în ceea ce-l privește pe fratele meu mai mare, cred că nu greșesc. Cât despre cel mai mic, Georgie, trebuie să vorbesc eu pentru el, căci s-a născut retardat – dar nu e ca și cum aş încerca să ghicesc acest lucru, întrucât avea un cântec pe care îl cânta când alerga

cu pași târșăiți în ritmul lui țeapă de cretin, înainte și înapoi, de-a lungul gardului de sărmă din spatele casei:

*Georgie Mahchy, Augie, Simey,
Winnie Mahchy, toți, toți o iubim pe mama.*

Așa era, mai puțin în ce-o privește pe Winnie, pudențul bunicii Lausch, o cătelușă care gâfâia de bâtrână și îndopată ce era. Mama o slujea pe Winnie aşa cum o slujea și pe bunica Lausch. Răsuflând greu și scăpând vânturi, animalul ședea pe scăunelul bâtrânei doamne, pe o pernuță brodată cu un berber ochind cu pușca un leu. Îi aparținea bunicii personal, făcea parte din suita ei; iar noi, restul, eram în subordinea ei, mai ales mama. Mama îi dădea bunicii farfuriuță câinelui, iar Winnie își primea mâncarea la picioarele bâtrânei doamne, din mâinile ei. Avea mâini și picioare mici; purta un fel de ciorapi de plasă încrețită pe picioare și avea cipici cenușii – oh, cenușiu fetrului aceluia, cenușiu, despot al sufletului – cu fundulițe roz. Mama însă avea picioare mari și purta pantofi bărbătești în curte, fără șireturi, și o cărpă pe cap sau o scufie ce semăna cu o efigie pretențioasă de bumbac în formă de creier. Era înaltă și sfioasă, cu ochi rotunzi ca ai lui Georgie – niște ochi verzi, blajini și o față lunguiată, mereu ușor îmbujorată. Avea mâinile înroșite de muncă, foarte puțini dinți în gură – care să mai țină piept loviturilor îndreptate asupra-i – și împărtea cu Simon aceleași pulovere lungi și destrămate. Pe lângă faptul că avea ochii rotunzi, mama purta niște ochelari circulari, pentru care am însoțit-o la dispensarul fără plată de pe Harrison Street. Dăscălit de bunica Lausch, m-am apucat să mint. Acuma, știu

foarte bine că nu era neapărat nevoie să mint, însă toti credeam că aşa se cuvine, mai ales bunica Lausch – ea era unul din acei Machiavelli de uliță și de cartier care mi-au populat toată copilăria. Așa că bunica, cu planul gata deja cu mult înainte de a ieși noi din casă – și probabil că petrecuse ore în sir punând totul la cale de-a fi a păr, în timp ce ședea mică în cămăruță ei înghețată, sub plăpuma de puf – mi-a prezentat instrucțiunile pe tavă la micul dejun. Ideea fiind că mama nu era destul de ageră să ducă planul la bun sfârșit. Că poate nu era nevoie să fii ager pentru aşa ceva nici că ne-a trecut prin cap; era ca la concurs. Dispensarul va dori să știe de ce mama nu primea bani pentru ochelari din pensia socială. Așa că nu trebuia să pomenești nimic despre asta, ci doar că banii de la tata uneori veneau, iar alteori nu, și că mama avea chiriași din cauza asta. Fapt care, într-un mod delicat și destul de selectiv, ignorând și omitând anumite lucruri destul de importante, era adevărat. Sau, cel puțin, era îndeajuns de credibil pentru *ei*, iar eu, la vîrstă de nouă ani, eram deja în stare să îmi dau perfect seama. Oricum, mai bine decât frate-meu Simon, care era prea neșlefuit pentru genul astă de manevră și care în orice caz căpătase din cărti nu știu ce soi de noțiuni de școlar britanic despre onoare. *Zilele de școală ale lui Tom Brown* avusesese ani în sir o influență pe care nu eram în poziția de a ne-o permitere.

Simon era un băiat blond cu pomeți proeminenți și ochi mari, cenușii și avea brațele unui jucător de crichet – mă iau după poze aici; căci n-am jucat niciodată altceva decât baseball. În opozиie cu stilul lui britanic venea mânia patriotică pe care o simțea față de George al III-lea. La acea dată primarul ceruse conducerii școlii

să comande manuale de istorie care îl criticau aspru pe rege, iar Simon se umplea tot de emoție când ctea despre Cornwallis. Îi admiram acest simțământ patriotic, furia personală îndreptată către general și mulțumirea pe care o simțea pentru capitularea acestuia, la Yorktown, și care-l apuca adesea la prânz când ne mâncam sendvișurile cu salam de Bologna. Bunica mânca la prânz o bucata de pui fierb și uneori îi dădea pipota micuțului Georige cu chica lui aspră, căruia îi plăcea tare și care tot sufla peste bucățica de carne ațoasă mai mult ca să o drăgălească decât să o răcească. Dar această mândrie marțială și nobilă a lui Simon îl descalifica pentru trebușoara meșteșugită ce trebuia făcută la dispensar; era mult prea cu nasul pe sus pentru a minți și ar fi fost în stare să ne dea pe toți de gol. Eu, în schimb, eram omul potrivit, pentru că îmi plăcea. Apreciam un plan strategic. Aveam și entuziasm; aveam cât tot entuziasmul lui Simon, deși nu mi l-aș fi cheltuit niciodată pe lucruri de genul Cornwallis, și al bunicii Lausch la un loc. Cât despre validitatea declarației pe care fusesem instruit să-o fac – ei bine, aveam într-adevăr un chiriaș. Bunica Lausch era chiriașul nostru, nu ne era rudă. Era întreținută de cei doi fii ai ei, unul din Cincinnati și unul din Racine, Wisconsin. Nurorile n-o voiau, iar ea, văduva unui însemnat om de afaceri din Odessa – o divinitate ce plana asupra capului nostru, chel, cu favoriți, un nas lătăret, încins grandios într-o redingotă și având pe dedesubt o vestă cu nasturi impresionanți (fotografia lui albastră, mărită și retușată de domnul Lulov, atârnată în salon, între coloanele de portic ale oglinzii mărime naturală, cupola sobei începând acolo unde se sfârșea trunchiul lui) – ei bine, ea prefera să locuiască cu noi,

întrucât fuseseră ani de zile obișnuită să conducă o casă, să poruncească, să guverneze, să facă socotelile și să ticluiească planurile și intrigile în orice fel de limbă. Se mândrea că știe franceză și germană, pe lângă rusă, poloneză și idiș. și cine altul decât domnul Lulov, artistul retușurilor din Division Street, ar fi putut să îi pună la îndoială franceza pe care spunea ea c-o știe? Iar el era la rândul lui un impostor senin, un băutor galant de ceai cu trei coloane vertebrale. Doar prin faptul că fuseseră pe vremuri birjar la Paris – și dacă ne spunea adevărul înseamnă că știa și franceză, printre alte lucruri, cum ar fi să cânte melodii îninând un creion între dinți sau să fredoneze și să bată ritmul cu o mână de monede, pe care le zornăia pocnind cu degetul mare masa, sau să joace săh.

Bunica Lausch juca precum Timur, fie că era vorba de săh sau *klabyasch*, cu încrâncenare de felină și săgeți de aur în ochi. Juca *klabyasch* cu domnul Kreindl, un vecin de-al nostru care o învățase jocul. Un om zdравън, cu mâinile boante și o bură mare, plesnea tabla cu mâinile alea puternice, aruncând jos cărtile și strigând: „*Shoch! Yasch! Menél! Klabyasch!*“ Bunica îi arunca priviri sardonice. Deseori ne spunea, după ce pleca el: „Dacă ai vreun prieten ungur, nu mai ai nevoie de-un dușman“. Dar domnul Kreindl nu era nici pe departe un dușman. Doar că uneori sună amenințător, pentru că își păstrase lătrătura de sergeant-major. Fuseseră pe vremuri în armata austro-ungară și mai avea ceva cazon în însășișare: un grumaz care se oțelise împingând rotile tunurilor, față roșie a soldatului care pornește atacul, o falcă ce putea să muște amarnic și dinți cu coroane de aur, ochi verzi cu uitătură aprigă și păr moale, tăiat scurt, întru totul napoleonic. Picioarele și le ținea ușor

despărțite după modelul lui Frederic cel Mare, dar avea cam cu treizeci de centimetri mai puțin decât i-ar fi trebuit ca să fie luat în gardă. Avea o privire suverană de independentă. și el și nevastă-sa – o femeie liniștită și modestă cu vecinii, dar certăreață foc acasă –, precum și fiul lui, student la stomatologie, locuiau în ceea ce se numea subsolul englezesc din fața casei. Fiul, Kotzie, lucra seara ca vânzător la farmacia de la colț și se ducea la școală în vecinătatea Spitalului Municipal, și el a fost cel care i-a spus bunicii despre dispensarul fără plată. Sau, mai bine zis, bătrâna a trimis după el ca să afle ce se putea primi gratis de la instituțiile astăzi de stat. Era obiceiul ei să trimită după diversi, măcelarul, băcanul, zarzavajul, și primea în bucătărie și le explica de ce familia March trebuia să beneficieze de reduceri. Mama trebuia de obicei să stea prin preajmă, în picioare. Iar bătrâna le spunea fiecărui: „Vedeți care este situația – oare e nevoie să vă spun mai mult? N-am bărbat în casă și avem copii de crescut“. Acesta era cel mai des întrebuit argument. Când venea Lubin, de la Asistența Socială, și se așeza în bucătărie, familiar, chelbos, cu ochelari cu rame aurii, cu o greutate confortabilă și o gură plină de răbdare, și arunca întrebarea: „Cum crezi că putem crește copiii ăștia?“ Iar el o asculta, încercând să rămână relaxat, dar înceț-încet căpătând expresia omului hotărât să nu lase să-i fugă lăcusta prinsă în palmă. „Păi, stimată doamnă, poate că doamna March ar vrea să vă mărească chiria“, spunea el. și la asta, bunica probabil și răspundea – căci erau dăți când ne trimitea pe toți afară ca să rămână singură cu el – „Ai idee ce s-ar face ei fără mine? Ar trebui să fii mulțumit că reușesc să țin lucrurile în mâna“. Ba chiar sunt sigur că a zis: „Și când am să mor,

domnule Lubin, o să vedeți cu ce necazuri rămâneți pe cap“. Sunt sută-n sută sigur de asta. Nouă oricum nu nici odată de înțeles că are de gând să renunțe la poziția de stăpână sau că această situație va lua sfârșit. În plus, am fi fost foarte șocați să auzim una ca asta, iar ea, cunoscându-ne miraculos de bine pe toți, capabilă chiar să ne citească gândurile – era un suveran care știa exact proporția de dragoste, respect și teamă de putere din supușii ei – își dădea prea bine seama de ce ne-ar fi șocat așa ceva. Dar e foarte probabil să-i fi spus asta lui Lubin, din motive politice și de asemenea pentru că trebuia și ea să-și exprime sentimentele în fața cuiva. El arbora un aer hărțuit și răbdător, care parcă spunea „Doamne, cruță-mă de soiul ăsta de clienți“, deși încerca să pară stăpân pe situație. Își ținea pălăria între genunchi (costumele lui, întotdeauna rărite la genunchi, și lăsau la vedere ciorapii albi și pantofii de bulldog, crăpați, negri, cu degetele mari vizibile sub piele) și privea în pălărie de parcă să ar fi întrebăbat dacă nu era totuși mai înțelept să dea drumul lăcustei în căpușeală pentru o vreme.

– Dau și eu cât pot, spunea ea.

Scotea tabachera de sub șal, tăia o țigără Murad în jumătate cu forfecuța de broderie și-și lăsa portigaretul. Pe vremea aceea femeile încă nu aveau obiceiul să fumeze. Mai puțin cele din intelectualitate – un termen pe care bunica și-l aplică sieși. Cu portigaretul între ginge și negre, printre care țășnea toată viclenia, malitia și autoritatea, avea cele mai bune momente de inspirație strategică. Era smochinită ca o pungă veche de hărtie, un autocrat cu înveliș de fier, perfidă, un șoim bolșevic bătrân și hrăpăret, și își ținea piciorușele cenușii cu fundulițe nemîșcate pe lădița de pantofi și

pe scăunelul făcut de Simon la orele de atelier, în timp ce bătrâna Winnie cea soioasă și lătoasă, care umplea apartamentul de miroslură, sedea pe pernuță alături. Dacă agerimea minții nu merge neapărat mâna în mâna cu veșnica nemulțumire, acesta e un adevăr pe care nu de la bătrâna l-am învățat. Ea era imposibil de mulțumit. Pe Kreindl, de pildă, un om de nădejde, Kreindl care întotdeauna ne căra cărbunele în casă când mama era bolnavă și care îl punea pe Kotzie să ne facă rețete pe nimica toată, îl numea „ungurul ăla tărăie-brâu“ sau „porcul ăla de ungur“. Pe Kotzie îl poreclise „mărul copt“; pe doamna Kreindl o numea „gâscă secretoasă“, pe Lubin „fiul pantofarului“, pe dentist „măcelarul“, iar pe măcelar „escrocul ăla sfios“. Nu-l putea suferi pe dentist, care de câteva ori încercase fără succes să îl facă o proteză pe măsură. Îl acuza că i-a ars gingeile atunci când i-a luat amprenta, însă uita că încercase să-i dea mâinile la o parte din gură. Am văzut eu cu ochii mei: vajnicul doctor Wernick, spătos, cu antebrațe vânjoase care ar fi putut doborări un urs, încercând din răsputeri să o trateze cu blândete, hotărât, îngrijorat de tipetele ei infundate, îndurându-i zgârieturile. N-a fost lucru ușor să-o vadă zbătându-se astfel, iar doctorului Wernick i-a părut și lui rău să mă vadă acolo, știu bine, dar unul dintre noi, Simon sau eu, aveam datoria să-o însoțim oriunde se ducea. Aici, îndeosebi, avea nevoie de un martor care să ateste cruzimea și nepriceperea lui Wernick, precum și un umăr pe care să se sprijine când se intorcea slabita acasă. Deja la zece ani eram doar cu puțin mai scund ca ea și destul de mare ca să-i sprijin corpul micuț.

— Ai văzut cum și-a pus labele pe fața mea și nu mai puteam respira? mi-a zis. Dumnezeu a vrut să-l facă

măcelar. De ce s-o fi trezit el să se facă dentist? Are mâna grea. Mâna ușoară este lucrul cel mai important pentru un dentist. Dacă n-are mâna ușoară, nici n-ar mai trebui să lucreze. Dar nevastă-sa a muncit din greu să-l țină în școală și să-l facă dentist. Iar eu trebuie să mă duc la el și să mă aleg cu arsuri din cauza asta.

Noi toti ceilalți trebuia să ne ducem la dispensar, care era un fel de vis cu o multitudine de scaune de dentist, sute de scaune într-un spațiu la fel de mare ca pentru o sală de arme, cu vase verzi pe care erau pictați struguri de sticlă, freze atârnate în zigzag asemeni unor picioare de insecte și flăcări de gaz în tăvițele turnante de porțelan – dispensarul de pe Harrison Street, un văl cernit și tunător de clădiri cu pereti de var și tramvaie roșii, greoale, cu zăbrele metalice la ferestre și favoriți de fier monarhici pe post de apărătoare ale locomotivei și ale vagonului din spate. Mergeau greoi și huruiau, iar tamburii de frână gâfăiau în mocirla cafenie a după-amiezii de iarnă sau pe caldarămul golaș și cafeniu al unei zile de vară, sărat cu cenușă, fum și praf din prerie, făcând pauze îndelungate în fața polyclinicilor ca să dea drumul afară unui roi de oameni șchiopi, schilozi, cocoșați, împiedicați în proteze, tărându-se în cărje, suferind cu dinții și cu ochii, și tot restul.

Așa că, înainte să merg cu mama la ochelari, eram întotdeauna instruit de bătrâna și trebuia să stau jos și să o ascult cu mare atenție. Și mama trebuia să fie de față, căci nu aveam voie să facem nici cea mai mică greșeală. Ea fusese instruită să nu spună nimic. „Ține minte, Rebecca“, repeta bunica, „lasă-l pe el să răspundă.“ La aceste vorbe mama era atât de supusă că nici nu îndrăznea să încuviițeze, ci doar sedea acolo cu mâinile ei

lungi împreunate pe irizațiile rochiei, asemănătoare cu nuanțele unor aripioare de tăun, pe care bătrâna i-o alesese special pentru această ocazie. Foarte sănătoasă și plăcută, culoarea ei; nici unul dintre noi nu moștenise îmbujorarea asta a ei sau forma nasului, cu nările puțin întoarse, lăsând să se vadă șanțul despărțitor. „Tu ține-te deoparte. Dacă te întreabă ceva, uită-te la Augie în felul acesta.“ Și îi arăta cum trebuie să se întoarcă spre mine, foarte precis, mă rog, asta dacă ar fi reușit să se dezbată de grandoarea ei obișnuită. „Nu le spune nimic. Răspunde numai la întrebările lor“, îmi zicea mie. Mama era foarte dornică să mă vadă purtându-mă cum trebuie, cu demnitate și loialitate. Pentru ea, Simon și cu mine eram fie niște miracole, fie niște accidente ale naturii; Georgie era singurul ei fiu adevărat, de parcă datorită lui se reîntorsese la destinul ei după un binecuvântat și nemeritat succes. „Augie, ascult-o pe bunica. Ascultă ce spune“ – asta era tot ce îndrăznea ea să zică atunci când bătrâna ne expunea planul ei.

– Când te întreabă „Unde e taică-tău?“, spune-le: „Nu știu, domnișoară“. Indiferent de ce vârstă are, să nu cumva să uiți să îi spui „domnișoară“. Dacă vrea să afle unde era ultima dată când ați primit vești de la el, spune-i că ultima dată când a trimis bani prin poștă a fost acum doi ani, din Buffalo, New York. Nici să nu pomenesci de pensie. Să nu care cumva să spui ceva despre pensie, m-auzi? Deloc, deloc. Când te întreabă cât de mare e chiria, spune-i că e opt-sprezece dolari. Când te întreabă cum vă descurcați s-o plătiți, îi spui că aveți chiriași. Câtă chiriași? Doi. Acuma, ia spune-mi, cât e chiria?

– Opt-sprezece dolari.

- Și câți chiriași?
- Doi.
- Și cât plătește fiecare?
- Cât să zic că plătesc?
- Opt dolari pe săptămână fiecare.
- Opt dolari.
- Prin urmare nu poți să mergi la un doctor particular dacă primești doar șaizeci și patru de dolari pe lună. Numai picăturile de ochi m-au costat cinci dolari când m-am dus, și mi-au opărit ochii. Iar ochelarii ăia, zise ea bătând cu degetul în suport, m-au costat zece dolari ramele și lentilele încă cincisprezece.

Niciodată nu era numele tatei pomenit, cu excepția momentelor de genul acesta, de nevoie. Îmi plăcea să cred că mi-l aduceam aminte; Simon mă contrazicea și cred că avea dreptate. Dar îmi plăcea să îmi închipui.

– Purta uniformă, spuneam. Mi-aduc aminte bine. Era militar.

- Pe naiba. Habar n-ai ce spui.
- Poate era marină.

– Pe naiba. Conducea un camion pentru spălătoria fraților Hall în Marshfield, asta făcea. Eu îți-am zis că avea uniformă. Fac eu ceva, faci și tu după mine, ca maimuța.

Maimuța era baza multor discuții între noi. Sus pe bufet, pe carpeta turcească, se aflau Doamne-ferește, Doamne-ajută și Doamne-alină, mica triadă de divinități ale casei. Avantajul zeităților mai neînsemnate este că le poți lua numele în van cum poftești. „Liniște în instanță, maimuța vrea să glăsuiască; hai, vorbește, maimuță.“ „Maimuța și bambusul se jucau în iarba...“ Totuși maimuțele aveau multă putere, erau și grozave pe